

Lera Auerbach interview

Componist Lera Auerbach (1973) scheidt in haar muziek een rauwe, mysterieuze droomwereld. Volgende week viert ze haar vijftigste verjaardag met haar eigen Lera Auerbach Festival in Den Haag.

Componist Lera Auerbach (staand bij de piano) repeteert in een studio in Hilversum.

Op zoek naar het verloren paradijs

tekst Myrthe Meester
foto's Boudewijn Bollmann

Lera Auerbach componeert het liefst 's nachts, zodat ze inspiratie kan putten uit haar dromen. Soms resulteert dat in ijle, tastende melodieën die een gevoel van gewichtsloosheid oproepen. Dan weer wordt de luisteraar hardvochtig teruggetrokken naar de aarde in schrille, beukende passages die aan nachtmerries doen denken.

"Dromen laten ons uitstijgen boven het alledaagse bestaan. Ze onthullen wat er leeft diep in ons binnenste", zegt de Russisch-Amerikaanse componist telefonisch vanuit de Duitse stad Kronberg, waar ze straks als pianiste een recital zal geven. "En muziek is de perfecte taal om dromen uit te drukken. Want muziek is niet afhankelijk van woorden; ze omzeilt de bewuste geest en put rechtstreeks uit het onderbewuste."

Auerbach groeide op in een intellectueel Joods gezin in de Sovjetstad Tsjeljabinsk. Haar moeder, die pianolerares was, leerde haar als vierjarige al noten lezen, zodat ze haar zelfverzonnen melodieën op kon schrijven. Maar toen Auerbach als zeventienjarige pianolante een concerttour door de Verenigde Staten maakte, beviel de artistieke vrijheid in het Westen haar zo goed dat ze niet meer terug wilde naar huis.

Sindsdien is ze in New York gebleven, waar ze in de jaren negentig piano, compositie en literatuurwetenschap studeerde. Inmiddels telt haar oeuvre meer dan honderd composi-

ties in alle belangrijke klassieke genres, van pianosonates en strijkkwartetten tot opera's en symfonieën. In tegenstelling tot veel hedendaagse componisten heeft Auerbach de eeuwenoude compositieregels van de tonaliteit nooit afgewezen: haar muziek durft bij vlagen onbeschaamd mooi te zijn, vol nostalgische echo's uit barok, romantiek en volksmuziek. Zo klinkt het *Adagio nostalgico* uit haar *Tweede pianotrio* (2012) haast negentiende-eeuws, totdat de vredige lyriek halverwege wordt verstoord door snerpende, jammerende klanken. De klassieke traditie is nooit ver weg, maar haar muziek blijft toch altijd geworteld in ons complexe, getroebleerde heden.

Uitgemergelde dieren Neoromantiek' en eigentijdsheid maakt Auerbach een spannende en relatief toegankelijke componist, die steeds vaker in grote concertzalen klinkt en op cd wordt opgenomen. Ter ere van haar vijftigste verjaardag krijgt ze volgende week zelfs haar eigen Lera Auerbach Festival in Den Haag, waar onder meer het Nederlands Kammerkoor, het Residentie Orkest en het Delta Piano Trio een dwarsdoorsnede van haar oeuvre presenteren, van vroege kamermusiek tot enkele premièrewerken.

"Componisten is slechts één van mijn activiteiten", benadrukt Auerbach, die behalve componist, pianist en dirigent ook dichter en beeldend kunstenaar is. "Al die bezigheden voeden elkaar, maar vechten ook om mijn aandacht. Ik ben heel blij dat er op het festival ruimte is voor meer dan alleen mijn muziek." Zo worden in Amare ook haar bronzen beelden en afritten op verroest metaal geëxposeerd, die in dezelfde rauwe, mysterieuze droomwereld zijn geworteld als haar composities.

Haar sculpturen tonen vaak ge-

kwelde, uitgemergelde dieren met opengesneden bek en dragen titels zoals *Heart Me en Despair*. "Beeldhouwen vormt een uitlaatklep voor mijn innerlijke demonen", vertelt ze. "Het bespaart me een bezoekje aan de psychiater."

Haar beeld *Dreaming of Flying* toont een slapend of gestorven paardje met holle oogkassen en uitstekende ribben. Volgens Auerbach hunkert het dierje naar de hemel, maar is het – net als wij allemaal – meedogenloos aan zijn aardse beperkingen gebonden.

Dromen, gebeden, onvervulbare verlangens: de titels van haar werken verwijzen vaak naar toestanden voorbij de ratio. Zoals de titel van haar recente symfonie *Paradise Lost*. Daarin roepen harp, klokkenspel en vibrafoon betoverende flarden van het paradijs op, terwijl een treurmars aan de ruwe verdrijving van Adam en Eva herinnert. "Ik denk dat alle mensen wel eens een innerlijke glimp van het verloren paradijs opvangen, al is de invulling daarvan persoonlijk", zegt Auerbach. "Voor sommige mensen staat de kindertijd symbool voor het paradijs vanwege de pure, onschuldige manier waarop kinderen de wereld beleven." En voor haarzelf? "Voor kunstenaars is het een onbereikbaar ideaal van perfectie, waarnaar je je hele leven blijft streven in de vurige hoop steeds dichterbij te komen."

Schuren en schrijnen Auerbachs meest indrukwekkende werk is misschien wel *Sogno di Stabat Mater* ("Droom van Stabat Mater", 2008) voor viool, altviool en kammerorkest, dat op 21 oktober in een uitvoering van New European Ensemble in Amare te horen is. Het rauwe, moderne muziekstuk schuurt en schrijnt; het verklankt het ondraaglijke leed van een moeder die haar kind verliest. Maar af en

Festival

Het **Lera Auerbach Festival** vindt van 15 t/m 22 oktober plaats in Den Haag. De componist is ook zelf actief tijdens het festival: ze speelt piano, geeft pianomasterclasses en dirigeert het Residentie Orkest in de Nederlandse première van haar symfonie *Paradise Lost* (2022). Daarnaast staan eigentijdse collega-componisten **Rozalie Hirs** en **Kate Moore** op het programma, evenals klassieke inspiratiebronnen van Rachmaninov tot Mozart, wiens *Pianoconcert nr. 20* ze vanachter de piano dirigeert. Op 12 oktober dirigeert Auerbach het **Nederlands Kammerkoor** in de wereldpremière van *Flights of the Angakok* in het Muziekgebouw in Amsterdam. Daarna volgen uitvoeringen in Den Haag, Utrecht en Enschede. Info: www.dagindebranding.nl en nederlandskamerkoor.nl

toe breken er ineens korte, weelderige flarden van Pergolesi's barokke meesterwerk *Stabat Mater* (1736) naar de oppervlakte, momenten van troost en harmonie waarmee de luisteraar even op adem kan komen.

"Het is een dialoog tussen twee componisten uit totaal verschillende tijden en realiteiten", zegt Auerbach, doeleind op Pergolesi en zichzelf.

Bij de uitvoering van het stuk moedigt Auerbach musici aan "om de extremen op te zoeken, duisternis, vervorming, boventonen, want juist daarin zit een zekere schoonheid. Het gaat nooit om het geluidseffect op zich, maar om de emotie erachter. Om échte pijn te verklanken, moet je je instrument soms op

een onorthodoxe manier durven te bespelen. Dat vergt moede en de bereidheid risico's te nemen."

Zelf houdt Auerbach wel van een beetje avontuur. Zo reisde ze op uitnodiging van *National Geographic* naar het Noordpoolgebied, dat ze omschrijft als "het hart van de aarde, een plek van onbevattelijke schoonheid". Maar het is ook een plek waar de gevolgen van klimaatverandering direct merkbaar zijn via smeltend ijs, uitstervende diersoorten en bedreigde levenswijzen – een paradijs, kortom, dat verloren dreigt te gaan.

Gebed

Haar nieuwste compositie *Flights of the Angakok* verklankt de innerlijke reis van een traditionele Inuit-sjamaan, ook wel 'angakok' genoemd. Op rituele wijze smeekt hij de geesten van de zon, de zee en de maan om de verstoorde balans op aarde te herstellen. Auerbach: "Ik heb het libretto geschreven in verschillende arctische talen, waarbij ik veel hulp ontving van mensen uit Inuit-gemeenschappen." Ook het Nederlands Kammerkoor, dat op 12 oktober onder haar leiding de wereldpremière van het werk verzorgt in Muziekgebouw aan 't IJ, wordt tijdens de repetities door taalcoaches uit Groenland bijgestaan.

De spirituele, haast rituele lading maakt dit uurlange koorwerk een typische Auerbach. Want ook al noemt de componist zichzelf niet religieus in traditionele zin, haar muziek is doerspekt met gebeden en spirituele emoties.

"Ik denk dat alle mensen wel eens bidden", zegt Auerbach, "ongeacht of we een religie aanhangen. Het is menselijk om soms de drang te voelen om je tot een hogere macht te wenden, of je diepste wensen uit te zenden naar het universum. Ook een muziekstuk kan in die zin een gebed zijn."

